TARİHTE Türkler ve İngilizler

Tarihî tefrika: 60 Yazan: ZIYA ŞAKİR

Sarayda toplanan heyet

Başta Padişah olmak üzere mevcud vesaitle müdafaaya karar verdi

Sebastiyani, her ihtimale karşı hazırlıklar yapılması için sefaret memurlarına emirler verirken, diğer taraftan da bazı sefir dostlarını sefarethaneye davet etmişti. Bu dessas diplomat kendi mevkiini kurtarmak için onları vaziyete şahid tutmak istiyor:

— Bakınız.. Türklerin ne büyük bir korkuya kapıldıklarını görüyorsunuz, değil mi?.. Şimdi, İngilizler İstanbul surları önüne gelir gelmez Türkler derhal vaziyetlerini değiştirecekler.. Beni burada yapayalnız bırakarak, derhal İngilizlerle müzakereye girişecekler.. Onlar ne teklif ederlerse, hiç bir pazarlığa girişmeden, cümlesini kabul edeceklerdir... Çok kuvvetle tahmin ediyorum Sultan, (yani, padişah), en evvel beni feda edecek.. Ya, İstanbuldan çıkıp gitmemi isteyecek.. Ve yahud da, beni Yedikule zindanına hapseyleyecektir.

Diyordu.

Halbuki Sebastiyani, çok aldanıyordu. Çünkü Türkler, İngiliz donanması karşısında mağlûbiyeti kabul etmeyi gururlarına yedirememişler.. Asırlardanberi tahkim etmeyi akıllarından bile geçirmedikleri payitahtı, yıldırım süratile müdafaa haline koymaya karar vermişlerdi.

Sarayda cereyan eden müzakere esnasında (Sadaret kethüdası Besim Efendi) muslihane bir teklifte bulunmuş:

— Mademki İngiliz donanması, Geliboluda donanmamızı yakıp gelmektedir. Hiç şüphesiz ki burada da bir hayli hasarat vukua getirecektir. Eğer münasib ise, bazı zevattan mürekkeb kendilerine bir kaç karşıcı gönderilse.. Ve sulh yolunda müzakereye girişilse...

Demişti. Bu söz, bütün meclisi hiddetlendirmişti. Bilhassa (sudûr) dan İsmet Molla Bey, şiddetle feveran ederek:

— Behey efendi!.. Bunca zamandır, İngilizlerin müzakere tekliflerini, oyalamalarla geçirdik.. Onların taleblerine mümaşat göstermedik.. Evvelâ Allaha, sonra da Devleti Aliyyenin kudret ve satvetine güvenerek bu ana kadar metanette sebat ettik de, şimdi iki parça yelkenbezi görür görmez teslimiyet yüzümü göstereceğiz... Senin hasarat dediğin ne olacak?. Olsa olsa, İngiliz gemileri beş on gülle atacak.. Bir kaç binayı yakıp yıkacak... İngiliz Amiralı, gemilerinin altına tekerlek takıp da, üzerimize saldırmıyacak, ya?...

Diye, Besim Beye acı sözlerle mukabele etmişti.

Sarayda toplanan bu heyet, elde mevcud olan vesaitle müdafaaya karar verdi. Bu vesait de, top ve humbaralardan ibaretti.

Şehrin sahillerine, derhal toplar döşenecekti. Ve bu toplar sayesinde, İngiliz donanmasının sahile yaklaşmasına meydan verilmiyecekti. Şayed bir tarafa ihrac hareketi vuku bulursa, o zaman da humbaralarla, tüfeklerle ve hatta sopalarla müdafaaya girişilecekti.

Bu kararı, Padişah 3 üncü Selim de memnuniyetle kabul etti. Hatta, bu karar Şeyhülislâm Ataullah Efendi tarafından kendisine bildirildiği zaman:

— Padişahım!.. Her nekadar böyle bir karar verildiyse de, müdafaa ve yahud musalâha hususunda hangi cihet kabul buyurulursa, isabet andadır.

Denilmişti.

3 üncü Selim, bu vaziyette İngilterenin mutalebatını kabul etmenin bir (zillet) olacağını söylemiş.. Ve sozlerini de:

— Bizde, hamiyet yok mudur, sanırsınız. Şehrin enkazı altında gömülmeye rıza gösteririz; fakat bu şart dahilinde hiç bir teklif kabul etmeyiz.

Diye, bitirmişti.

***

Saraydaki müzakereyi büyük bir ehemmiyetle takib eden Sebastiyani, müdafaa kararının verildiğini duyar duymaz, geniş bir nefes aldı. Bu fırsatı da, kaçırmadı. Derhal bir nota yazarak Babıaliye yolladı.

Sebastiyani bu notasında, Türklerin an'anevî kahramanlıklarını methüsena ettikten sonra, sözlerine şu mealde devam ediyordu:

***

(Tabiatin emsalsiz güzelliklerine mazhar olan İstanbul, aynı zamanda büyük bir müdafaa kabiliyetine de maliktir. Bu itibarla, yirmi dört saat zarfında, İngiliz donanmasına, lâyık olduğu mukabeleyi gösterecek surette tahkim edilebilir... İngiliz donanması, şayed husumet göstermeğe kalkışacak olursa, şehrin beş on binasını yıkmaktan, bir kaç ahşab binasını yakmaktan başka hiç bir muvaffakiyet gösteremiyecektir.

(Aynı zamanda, şu cihetin de nazarı dikkate alınması lâzımdır ki, İngiliz donanması, Marmara denizine girmekle çok büyük bir hata irtikâb etmiştir. Zira, Çanakkale istihkâmları ciddî bir surette mümanaat ettikleri takdirde, İngiliz donanması artık Boğazdan çıkamıyacak.. Ya, Kaptanpaşaya teslim olmayı kabul edecek ve yahud da Marmara denizi, İngiliz donanmasına ve Amiral Dük Vort'a ebedi bir mezar olacaktır.)

***

Sebastiyani'nin yukarıdaki (dostane nota) sı, büyük bir hakikati ihtiva ediyordu. Nitekim, başta Padişah 3 üncü Selim olmak üzere, devlet ricali de böyle düşünüyordu. Ancak şu var ki o aralık İstanbul hiç bir müdafaa vasıtasına malik değildi. Çünkü İstanbulda mevcud olan bütün toplar ve tüfekler kâmilen, Tuna sahillerinde Ruslarla harbeden orduya gönderilmişti. Sarayda verilen karar üzerine derhal tahkimata başlandığı zaman, işe yarayabilecek, ancak 15 - 20 top bulunabildi.

Maamafih, en küçük bir aciz gösterilmedi. Bir taraftan, İstanbul limanında bulunan Türk donanmasına, (harbe hazır) olmak emri verildi. Diğer taraftan da, Yeniçeri ağası (Pehlivan Ağa) da bütün maiyetile hareket geçti. İstanbul halkı da, tahkimata yardım etmek için sahillere şitab etti.

Şimdi, İstanbul ve Üsküdar sahillerinde, asırlardanberi görülmemiş olan bir müdafaa hazırlığı başladı. Yeniçerilerle İstanbulun hamiyetli halkı, sahillerde karıncalar gibi kaynaşıyorlardı.

Türkler, İngiliz donanmasına karşı, cidden vakur ve metin davranıdılar. Şubatın 20 nci günü İngiliz donanması, İstanbul surlarının bir kaç top menzili açığından geçerek Fenerbahçe önünde demirlediği zaman, bu mühim hâdiseyi büyük bir soğukkanlılıkla karşıladılar.

3 üncü Selim, herkesten daha sakin görünüyor ve her işi, en ince teferruatına kadar düşünüyordu. Padisah, herşeyden evvel, silâhtarlarından İshak Ağayı (Sebastiyani) ye gönderdi. İshak Ağa, Fransa sefirine Padişahın selâmını tebliğ ettikten sonra:

— Şevketlû efendimiz, kendi nefsi şahanelerinden evvel, sizi düşünüyorlar. Şayed İngilizlerle harbe girişmek mecburiyeti hasıl olursa, bundan heyecana gelen bir kısım halkın, harbe sebebiyet verdiğinizden dolayı size tecavüzde bulunmaları ihtimalinden korkuyorlar. Ve o karışıklık esnasında, sizi emniyet altında bulundurmanın müşkül olacağını düşünüyorlar. Bundan dolayı, şu badire atlatılıncaya kadar, münasib bir yere çekilmenizi ferman buyuruyorlar.

Dedi.

Sebastiyati, büyük bir kabalık gösterdi. Çok yüksek bir hassasiyete malik olan 3 üncü Selimin bu ince ve insanî duygusunu takdir edemiyerek. çehresinde derhal bir iğbirar ve infial belirdi. Adeta tehdidkâr bir tavır alarak:

(Arkası var)

Sokak ortasında...

Bir adam karısını ağır surette yaraladı

Karagümrükte Muhteseb İskender mahallesi Kırtaşı sokağında 5 numarada oturan ve Gureba hastanesinde badanacılık yapan İsmail, araları bir müddettenberi açık bulunan karısı Samsunlu Ali kızı Mesireyi sokakta göğsünden ve sol kolundan bıçakla ağır surette yaralamıştır. Vak'ayı müteakib Mesire Haseki hastanesine kaldırılmış suclu İsmail yakalanmıştır.

Öğleden sonra Adliyeye teslim edilen İsmail, Sultanahmed birinci sulh cezada yapılan sorguyu müteakib tevkif edilmiştir.

İsmail sorgu esnasında şunları söylemiştir:

«— karım bana ihanet ediyordu. Sabahleyin kendisini bir erkekle gördüm. Nasihat ettimse de kulak asmadı, hatta bana hakarete kalkıştı. Ben de hiddetle bıçağı sapladım.»

ADLİYEDE

Tevkif edildiler

Yeşilköyde oturan odacı Hasanı, 80 lirasına tamah ederek kayışla boğmağa teşebbüs ettikleri iddia edilen Zeyneble kardeşi Abdullah, dün Adliyeye getirilmişler, Sultanahmed birinci sulh ceza mahkemesinde tevkif edilmişlerdir. Odacı Hasan, vücudü yara, bere içerisinde olarak, etraftan yetişenler tarafından kurtarılmıştır. Zeyneble Abdullah, inkâr yollu ifade vermişlerdir.

6 aya mahkûm oldu

Kumkapıda çöpçü Necib Çelik, arkadaşı çöpçü Şevketin 170 lirasını çalmış, paranın 92 buçuk lirasını çorabının koncuna saklamış. Sultanahmed birinci sulh ceza mahkemesinde dün yapılan muhakemesi sonunda, 6 ay hapse mahkûm edilerek hakkında tevkif müzekkeresi kesilmiştir.

Bir kız kaçırma davası

Küçükpazarda Kovacılar caddesinden geçen Bedriyeyi otomobille kaçırdığı iddia olunan Enverin muhakemesine, İstanbul ikinci Ağırceza mahkemesinde başlanmıştır. Kendisi, «kız, kendi arzusile birlikte geldi, ben kaçırmadım» demiştir. Bedriyenin ailesi, kızlarının tehdidle, zorla kaçırıldığını iddia etmektedirler.

Mahkeme, bazı şahidler dinledikten sonra, muhakemeyi şahid çağırılmasına bırakmıştır.

Vali Yalovaya gitti

Rahatsız bulunan Vali Lûtfi Kırdar, dün, istirahat etmek üzere Yalovaya gitmiştir.

Almanya ile yapılan yeni ticaret muahedesi

Alman tacirleri memleketimizden fiat ve nümune istiyorlar, dün Rumanyadan da bir ticaret heyeti geldi

Almanya ile aramızda evvelce esasları parafe edilmiş olan 21 milyon liralık muvakkat ticaret anlaşmasının listeleri de hazırlanmış ve imza safhasına gelmiştir. Bu münasebetle Alman ithalât ve ihracat firmaları memleketimiz tacirlerile temasa gelmişlerdir. Gerek ihracat ve gerekse ithalât tacirlerimize gelen mektublarla yeni anlaşmaya göre teklifler yapılmakta - dır.

Alman firmaları ihracat tacirlerimizden âcilen fiat ve nümune istemekte ve yeni mubayaatın genişlemiş olan Almanyaya göre bir çok Belçika, Holanda, Fransız, Danimarka ve Norveç şehirlerine teslim edilip edilemiyeceği de sorulmaktadır. Diğer taraftan Alman ihracat firmaları da ithalâtçıları - mıza evvelce yapılıp infaz edilemiyen siparişlerin emre amade olarak hazırlanmış bulunduğunu ve yeni taleblerin süratle iş'arını bildirmektedirler.

Dün Rumanyadan şehrimize gelen Rumen tacirleri vapurdan çıkıyorlar

Gelen vapurlar

Harbin Akdenize siravetinden sonra tamamen durmuş olan liman hareketinde hafif bir inkisaf görülmektedir. Dün limanımızda ikisi Akdenizden ve biri Tunadan üç vapur birden ithalât eşyası boşaltmağa başlamıştır.

Rumanyadan bir ticaret heyeti geldi

Dün Rumen bandıralı Sulina vapurile limanımıza üç kişilik bir Rumen heyeti gelmiştir.

Rumen tacirlerinden mürekkeb olan heyet burada bilhassa Rumanyaya ihrac olunacak yapağı ve tiftiklerin kat'i mukavelelerini yapacaktır.

İlâç kaçakçılığı

Zabıta, bir Tıb talebesini kaçakçılık cürmile zan altına aldı

Mehmed Fahri

Zabıta, dün mühim bir ilâç kaçakçılığını meydana çıkarmıştır.

Bu kaçakçılığı yapan Büyükayasofyada Soğukçeşme caddesi 8 numarada oturan ve Tıb Fakültesi talebesinden Mehmed Fahri adında bir gencdir.

Mehmed Fahri, üç ay evvel İstanbula gelirken berabe - rinde şahsî eşyam diyerek üç büyük sandık getirmiştir.

Fakat bir müddet sonra Fahrinin bazı ecza depolarına Avrupa müstahzaratı ilâc satmak teşebbüsünde bulunması şüpheli görülmüş ve yapılan ihbar üzerine zabıta bu genci takib etmeğe başlamıştır.

Nihayet dün evinde yapılan anî bir araştırma neticesi üç sandık içinde yüzlerce muhtelif Avrupa müstahzaratından ve her cinsten on beş, yirmişer aded olmak üzere külliyetli miktarda ilâc bulunmuştur.

İlâçların hepsi musadere edilmiş ve yakalanan Mehmed Fahri hakkında kanunî takibata başlanmıştır.

MÜTEFERRİK

Alman sefiri Ankaraya gitti

Bir müddettenberi şehrimizde bulunmakta olan Almanyanın Ankara sefiri Fon Papen, Ankaraya gitmiştir.

Hasta memurlar

Hastalıkları raporla sabit olan memurların bu raporları Vekâletçe tasdik ve kendilerine istirahat verilmedikçe vazifeleri başından ayrılmamaları lüzumu alâkadarlara bildirilmiştir.

Halk şarkıları

Maarif Vekâletince teşkil edilen bir heyet, Anadolu halk şarkılarını derlemek üzere, Konya mıntakasına gitmiştir. Heyet, orada işini bitirdikten sonra Hataya giderek mahallî türküleri ve halk havalarını plâğa alacaktır.

Çukurovada pamuk rekoltesi

Adana Ticaret Odası tarafından her sene olduğu gibi bu sene de 26 haziranda Çukurova mıntakası pamuk rekoltesi hakkında yapılan birinci tahmin raporuna nazaran bu sene Çukurovada pamuk zeredilen 221,636 hektarlık arazi - den 38,776 ton miktarında 163,880 balya pamuk alınacağı ümid edilmektedir.

Geçen sene 20 temmuz 1939 da yapılan ilk tahminde 187,327 balyalık bir mahsul ümid edilmişti.

Vekil Valiler

Dahiliye Vekâleti yeni bir kanun lâyihası hazırladı

Dahiliye Vekâleti vekil valiler hakkında bareme ek bir kanun lâyihası hazırlayarak Büyük Millet Meclisine vermiştir. Vekâletin bu kanunla yapmak istediği şey kaymakamlıklarda veya diğer memuriyetlerde muvaffak olmuş genc unsurları valiliklere getirmektir. Filhakika bu günkü vaziyette valilerin barem dereceleri yüksek olduğundan bu dereceye kadar çıkan idare âmirlerinin yaşlandıkları cihetle kendilerinden arzu edilen cevvaliyeti gösteremedikleri görülmüş ve hiç olmazsa ikinci sınıf vilâyetlere o nıakamın yalnız aslî maaşını almak ve mütebaki tahsisatlar da kendilerine üc - ret olarak verilmek üzere genc ele - manlardan vekil valiler tayini muvafık görülmüştür.

Vilâyet memurlarının maaşları yükseliyor

Diğer Vekâlet memurları terfi ettikleri ve maaşlarına zam yapıldığı halde vilâyetlerde Dahiliye Vekâletine bağlı olarak evrak kalemi, mektubî kalemi, nüfus memurları, tahrirat kâtibleri ve saire gibi memurların maaşlarına zam yapılamamış, bunlar mağdur kalmışlardı. Bu defa Dahiliye Vekili Faik Öztrakın şahsî teşebbüsü ile bu mesele halledilmiş, diğer bazı vilâyetler, bu meyanda İstanbul vilâyeti dahiliye ve nüfus daireleri ve Hukuk İşleri müdürlüğünün 940 senesine aid yeni zamlı kadroları Vilâyete gelmiştir. Bu kadroya nazaran asgarî maaşı aslî 20, azamî maaşı aslî 40 liraya iblâğ edilmiş, işlerin daha intizamla tedviri için tahrirat kaleminde bir büro şefliği ihdasına karar verildiği gibi bu arada daire müdürlüğü maaşı da iki derece yükseltilmiştir.

DENİZLERDE

Bir şilepimiz daha geldi

Akdenizde bulunan şileplerimizden Yelkenci Lûtfiye aid Tan şilepi de dün limanımıza gelmiştir.

Tan, evvelce Fransızlara kiralanan şileplerdendir. Alman ordusunun Fransada ilerlemeğe başladığı sırada Marsilyada bulunan Tan, bir kafile ile Cezayirin Oran limanına gönderilmişti. Tan, Oran limanını bu limanda İngiliz filosunun Fransız filosunu sıkıştırdığından iki gün evvel yola çıkmıştır.

Tan şilepinden sonra garbî Akdenizde iki şilepimiz kalmış olmaktadır. Bunlar Demir ve Mete şilepleridir. Her iki şilep de Barselona iltica etmiş bulunmaktadır.

Köy enstitüleri

Maarif Vekâleti alâkadarlara yeni bir talimatname gönderdi

Maarif Vekâleti, köy enstitülerinin talim ve terbiye hususundaki faaliyetleri hakkında alâkadarlara yeni bir talimatname göndermiştir. Haziran devresinde alınan talebeye 29 birinciteşrine kadar enstitü birinci sınıf tahsili verilmiş olacaktır. İlk kısmı bulunan ve köy muallim mektebinden enstitüye kalbedilen müesseselerde ilk mektebin beşinci sınıfını bitirmiş olan talebe de yeni alınan talebe ile birlikte birinci sınıf tahsili göreceklerdir. Enstitü talebesinin hepsine bir program dairesinde bisiklet, motosiklet, otomobil kullanma ve su motörleri gibi motörleri kullanma ve işletme öğretilecektir. Bundan başka yüzme, ata binme, dağlara tırmanma, yürüyüş, sandal, yelken ve motörlü deniz vasıtalarını kullanma, muhite göre, balık, sünger, saz gibi unsurların fennî şartlara uygun bir şekilde yetiştirilmesi ve istihsali de öğretilecektir. Zirai faaliyetlerin her şubesine aid bilgilerin esaslı bir şekilde gösterilmesi için, devlet hara, ıslah istasyonu ve fidanlıklarile sıkı bir irtibat tesis edilecektir.

Maarif Vekâleti musiki ve spora da çok ehemmiyet verdiğinden talebelere birer musiki âleti çalması ve millî oyunlar da öğretilecektir. Enstitülerde muhtelif gazete, mecmua ve mesleki eserleri havi birer kütübhane bulunacak, bunlardan talebelerin munta - zaman istifadeleri temin edilecektir. Ayrıca birer müze ve laboratuvar da bulunacaktır. Talebenin alâkasını temin etmek üzere sık sık müşterek gezintiler yapılacaktır. Maarif Vekâleti, madern bilgileri haiz, sağlam iradeli, müteşebbis ve memleketin ihtiyaclarına tam manasile cevab verecek birer muallim yetiştirilmesi için, sıkı bir teftiş ve murakabe tesis edecektir.

Köy enstitüleri müdürlüklerine tayin edilenler şunlardır:

Trabzon - Beşikdüzi muallimi Hürrem Arman ayni yerdeki enstitü müdürlüğüne, Kocaeli Arifiye enstitüsü muallimi Edib Balkır Arifiye enstitüsü müdürlüğüne, Kars - Kılavuz muallim kursu müdürü Halid Ağaoğlu Kılavuz enstitüsü müdürlüğüne, Samsun - Lâdik enstitüsü muallimi Nureddin Biriz Lâdik enstitüsü müdürlüğüne, Kayseri-Yazarören muallimi Sabri Kolcak ayni yer enstitü müdürlüğüne, Kırklareli enstitüsü müdürü Sıtkı Balıkesir enstitüsü müdürlüğüne, Antalya enstitüsü muallimi Talât Ersoy ayni enstitü müdürlüğüne, Eskişehir Çifteler enstitüsü müdür muavini Sinasi Malatya Akçadağ enstitüsü müdürlüğüne tayin edilmişlerdir.

Siyasî icmal

Japonya ve harb

Şimdiki harbin geçen Umumî Harbden başlıca farkı Avrupadaki ana memleketlerden bir çoğunun ve bunların arasında bilhassa Fransanın harb harici kalması ve İngilterenin kendi müstemleke imparatorluğundan ziyade Avrupadaki topraklarının ciddî tehlike karşısında müdafaasile meşgul bulunmasıdır.

Bu surtle dünyanın yarısına yakın Avrupa kıt'ası haricindeki müstemlekelerin müdafaası imkânları oldukça zâfa uğramıştır. İkinci sebeb İngiltere ve Fransaya karşı Rusyanın muzaheretile yalnız Almanya ve İtalya harekette bulunmuyorlar. Bu kıt'anın haricinde Asyanın şarkına ve Büyük Okyanusun garbına hâkim bulunan Japonya dahi serbest kalışından bilistifade istediği tarzda harekete imkân bulmaktadır.

Fransanın Hindiçini müstemlekesi üzerinden merkezî bunun şimal hududuna yakın Çungkinc'de bulunan millî Çin hükûmeti başkumandanı Çan-Kay-Şek'e esliha ve mühimmat sevkedilmesine mümanat etmek için Japon kuvvetleri Hindiçini hududlarını kontrolları altına almışlardır. Fransa Japonya ile harbetmektense kendisile anlaşmağı tercih etmiştir.

Hindiçini müstemleke imparatorluğu merkezi (Hanoy) a yerleşen bir Japon askeri heyeti -Fransanın müsaadesile- buradan Çine giden emtiayı kontrol etmektedir. Japonya Hindistanın şarkındaki Birmanya'dan Çine gelen emtianın da kontrolunu kabul eylemesini İngiltereden talcb etmiştir. İngiltcrenin Tokyo büyük elçisi Japonyanın bu teşebbüsüne karşı bildirmiş olduğu cevab Japonyanın metalibini tatmin eylemediğinden İngilterenin bir daha düşünmesi ve Japon kontrolunu kabul eylemesi için notayı iade etmiştir.

Japon kabinesi İngiltere ikinci defa menfi cevab verdiği takdirde Japonyanın İngiliz imparatorluğuna karşı tatbik edeceği tedbirleri şimdiden kararlaştırmış olduğu dün gelen telgraflarda bildirilmiştir. Bu tedbirlerin mahiyeti henüz malûm değildir. Harbiye Nazırı iken Japonyanın harici siyasetinde istiklâl ve şiddetle hareket etmeğe taraftar olmakla meşhur şimdiki Hariciye Nazırı Arita nın İngiltereye yaptığı teşebbüsü bir derece mutedil sayan bazı gazeteler hükûmeti tenkid etmektedirler.

Muharrem Feyzi TOGAY

İki otomobil kazası

Beyazıddan Fatihe doğru gitmekte olan şoför Muharremin idaresindeki 2025 numaralı otomobil, aynı istikamette gitmekte olan vatman Recebin idaresindeki Sirkeci - Edirnekapı tramvayile mütekabil taraftan gelen diğer bir tramvayın arasından süratle geçmek istemiştir.

Şoförün bu yanlış hareketi neticesi yalnız otomobil ve Sirkeci - Edirnekapı tramvayı muhtelif yerlerinden hasara uğramış ve bir talih neticesi bu tedbirsizce hareket bir faciaya sebebiyet vermeden önlenmiştir.

Şoför Abdullahın idaresindeki 49 numaralı kamyon, Necatibey caddesinden geçerken mütekabil istikametten gelen vatman Mahmudun idaresindeki Eminönü - Bebek tramvayile çarpışmıştır.

Çarpışma neticesi kamyon ve tramvay hasara uğramış, Abdullah hafif surette yaralanmıştır.

Fransızca İstanbul gazetesi kapatıldı

Şehrimizde fransızca olarak intişar etmekte olan «İstanbul» gazetesi Vekiller Heyeti kararile dün kapatılmıştır.

Doğum

Eti Bank Divriği demir madenleri direktörü Bay Yusuf Güratanın bir erkek çocuğu dünyaya gelmiştir. Yavruya uzun ömürler dileriz.

CUMHURİYET

Nüshası 5 kuruştur.

Abone seraiti

	Türkiye için	Hariç için
Senelik	1400 Kr.	2700 Kr.
Altı aylık	750 »	1450 »
Üç aylık	400 »	800 »
Bir aylık	150 »	Yoktur.

Dikkat

Gazetemize gönderilen evrak ve yazılar neşredilsin edilmesin iade edilmez ve ziyanından mes'uliyet kabul olunmaz.

TETKİKLER - DENEMELER

İktısad ve millî müdafaa

Yazan: Safaeddin Karanakçı

Klâsik olmıyan bu günkü muharebe şekilleri, klâsik olan bir harb kaidesini tebdil etmedi. Harb, vatandaş cesaret ve hamaseti kadar ve hatta ondan daha fazla millî iktısad ve millî tasarrufla kazanılır.

Harbler büyük masrafları istilzam eden külfetlerdir. Ve bu külfetler hiç şüphesiz, ki devletlerin, dolayısile ferdlerin iktısadi bünye ve kabiliyetlerine müteveccihtir.

Eski harblerdeki muharebe tarzları bu günkülerden çok farklıdır. Bu böyle olmakla beraber, eski harblerde de uzun seferler için yapılan sevkiyatta milyonlarca liralar sarfolunmuştur.

İnsan cesaret ve bazusuna istinad eden orta devrin boğuşmalarile makine sanayiinin ortaya atmış olduğu motörlü boğuşmalar arasında büyük farklar vardır. Ve bu farklar yukarıda da işaret ettiğimiz gibi vatandaşın millî heyecan ve cesaret kaynaklarından ziyade onun tasarruf ve istihsal vasıflarile çok yakından alâkadardır.

Harb, ihlâl edilen veya ihlâl olunduğu sanılan bir hakkın temini için gözüken ve gözükmiyen bütün kuvvetlerin birlikte harekete geçmesi olduğuna göre, harbde kat'î zaferi istihsal edebilmek için kütlenin müşterek cesaret ve imanına olduğu kadar onun iktısadî kabiliyetlerine de inanmaklığımız lâzımdır.

Bu günkü muharebe vasıtaları dünkülere nazaran çok değişmiştir. Gerek taarruzî ve gerek tedafüî silâhların milyonlarca liraya mal olduğunu duyuyoruz. Vatandaş kol ve kazmasile meydana gelen eski siperler, yerlerini beton istihkâmlara terketmişlerdir. Miktarlarını kat'i olarak bilmemekle beraber bir muharebe tayyare veya tankının on binlerce, bir batarya topun yüz binlerce liraya tedarik olunduğunu sanıyoruz.

Eski harblerde ordıların iaşe ve ilbası külfetleri mahallî teşkilâta tahmil olunurdu. Halbuki bu gün ordıların bütün masrafları devlete aiddir. Hazarî bir ordunun seferî kadroya iblâğı, yüz binlerce, sırasında milyonlarca vatandaşın iaşe ve ilbas külfetini istilzam ettirmektedir.

Görülüyor, ki bu günkü harbler cemiyetlerin iktısadî bünye ve varlıkla - rile çok yakından alâkadardır. Muharebe saflarındaki vatandaşların kuvvetli birer müstahsil olduklarını ve muvakkaten bile olsa bu hemşerilerin istihsal sahalarından uzaklaşan birer müstehlik halini aldıklarını göz önünde tutacak olursak bu günkü harblerin aynı zamanda bir de iktısad harbi olduğu neticesine varabiliriz.

Ehemmiyeti yukarıda hulâsa ve izah olunan münasebetler dairesinde, millî iktısadı şöyle tarif edebiliriz.

Millî iktısad; memleket istihsalinden mütevellid gelirlerle. memleket ihtiyaclarına müteallik masrafları, herhangi bir tehlike anında, hiç bir kimseye muhtac olmıyacak surette tedbirli, basiretli bir şekilde tanzim edcrek va - tandaşların mübrem ihtiyaclarını gidermek ve yurdun müdafaasına müteallik masrafları temin etmektir.

Tehlike, en teklifsiz ve en küstah bir adam tavrile bütün dünya memleketleri hududlarını dolaşmaktadır. Geçen ayın 26 sında; Büyük Millet Meclisinde beyanatta bulunan Başvekil, Türkiyenin harb harici vaziyetini bozmıyacağını söylemiştir. Fakat bu karar hiç bir zaman Türkiyemizin, bir tecavüz halinde kendisini müdafaa etmiyeceğini tazammun etmez. Bu itibarla, bizim de bütün dünya memleketleri gibi, melhuz herhangi bir tehlike karşısında memleket istihsalinden mütevellid gelirlerimizi, vatandaş ihtiyaclarına ve yurd müdafaasına müteallik masraflarımızı tedbirli ve basiretli bir şekilde tanzim etmekliğimiz lâzımdır.

***

Türkiyemizde imar ve inşa faaliyeti devam etmektedir. Bunları, hele halkın sıhhat ve huzuru için olanları çok görmeğe imkân yoktur. Ancak sulh devirlerine yaraşır bazı masrafları, siyasî dünya hâdiselerinin ilham ve emrettiği tasarruf fikirlerile kabili telif bulmamaktayız. Binaenaleyh bir kanun neşrederek muvakkat bir zaman için su yolu, lâğım, maili inhidam binalar ve saire gibi halkın sıhhat ve hayatile alâkalı işlerden maada diğer inşaatı ve imar hareketlerini hafifletmek münasib olur fikrindeyiz.

Tehlike; sari bir afet gibi bütün dünyayı dolaşmaktadır. Tasarrufları - mızda tedbirli ve basiretli olmak zamanının geldiğine kaniiz.

Safaeddin KARANAKÇI

Küçük hikâye

Diploma ve kadın saçı...

Yazan: Kadircan Kaflı

— «Lâfla karın doymaz» mı dedin? Bence dünyada karın doyurmayan hiç bir şey yoktur; yeter ki yerinde ve zamanında kullanılsın!

Dedi ve anlattı:

Viyanada ekonomi doktorası vermiştim. Oraya giderken bana gülmüşlerdi:

— İstanbul yüksek ticaret okulundan diploma aldıktan sonra dünya kadar masraf edip de Viyanaya gidilir mi? Burası ve orası arasında ne fark var ki? Fazla ne öğreneceksin?

Halbuki ilimle şarab birbirine çok benzer; ikisi de zamanla olgunlaşır ve güzelleşir; ekmekle sporda ise genclik ve tazelik aranır. Bundan belki de şöyle bir hüküm çıkarmak mümkündür: İlim ve spor birbirinin ziddı şeylerdir; birincisi beşerî, ikincisi hayvanidir.

Her/neyse, liseyi henüz bitirmiş genclerin altı yıl geveledikleri demir leblebiyi ben iki yılda bol mumlu sakız kadar kolay çiğnedim.

Artık memlekete dönecektim; yol parası olarak babamdan iki yüz lira geldi; fakat bunu bildiren mektuba bir de kocaman liste bağlamışlardı. Babamdan Habeşli dadıya hatta bahçıvana kadar, hepsi için birer hediye istiyorlardı. Böyle ısmarlama hediyelerin benim keseme değil, onların arzularına göre seçildiğine şüphe yok; bunun için de imkânlar hiç düşünülmemişti. Piyasayı da biraz yoklayarak ortalama bir hesab yaptım: Üç yüz lira tutuyordu. Bu vaziyet karşısında ister istemez bir kısmını sildim, bir kısmının kalitesini indirdim; bir kısmı için de:

— Vallahi koca Viyanayı altüst ettim, bulamadım. Vardı ama iyisi değildi; size lâyık görmedim!

Demeğe karar verdim. Her ihtimale karşı evvelâ bileti aldım; sonra vize parasını, üç günlük de masrafı ayırdım; kalanını harcayarak hediyeleri bavuluma yerleştirdim. Vizeyi yaptırmak için gittim; ertesi sabah erkenden yola çıkacaktım; fakat konsolos ansızın, mühim bir siyasî mesele hakkında görüşmek üzere, valiye gitmiş; memur da hasta yatıyormuş.

— Sabah erkenden gelir, yaptırırsınız!

Dediler. Halbuki tren altıyı kırk beşte kalkıyordu. Benim gibi memlekete dönmek için hazırlanan bir kaç talebeyi gördüm; paralarını ihtiyatlı harcamış olacaklar ki ehemmiyet vermediler. Kendi kendime söylendim:

— Eyvah, eğer benim, ekonominin adını duymamış olanların bile yapmıyacakları bir haltı işlediğimi duyarlarsa «doktora» mı geri alırlar; haksızlık da yapmış olmazlar!

Bu kadarla kalsaydım gene şükredecek tim; Balkanlarda siyasî vaziyet ansızın pek bulutlanmış; tamam üç gün vize vermediler; ben de zaten mümkün olduğu kadar aşağıdan tutularak ayrılmış olan parayı bitirdim. Dödüncü gün sabah erkenden trene bindik ama cebimde zannedersem bir kaç kuruştan başka para kalmamıştı; birinci gün pek hafif ve ucuz cinsten yemek yiyebildim; ikinci gün tren Bulgar hududunda saatlerce bekledi; sabahleyin son paramla yediğim tek sandviç çoktan erimiş, belki bir kısmını karbon halinde ağzımdan, burnumdan bile çıkarmıştım. Trenler istasyonlarda bekleyor, muharebe havadisleri dolaşıyordu. Artık açlıktan kıvranacak hallere gelmitim.

Filibeden ancak ertesi sabah çıkabildik; artık açlıktan kıvranmamak için kendimi güç tutabiliyordum. Bu sırada kordonlu üniforma giymiş olan bir miralay yanıma yaklaştı. Elini belli belirsiz omzuma dokundurdu; seslendi:

— Efendi oğlum!..

İster istemez doğruldum ve selâmladım.

— Buyurunuz beyefendi; bir emriniz mi var?

— Sizinle biraz konuşmak istiyorum da... Affınızı rica ederim; çok mühim bir mesele için danışacaktım. Beni aydınlatacağınıza şüphem yoktur. Rahatsız etmezsem...

Orta okulu bitiren bir oğlu varmış; Avrupaya gönderecekmiş. Bundan sonra Avrupa tahlisi görmemiş olanların memlekette bir baltaya sap olmaları mümkün değilmiş ve bunun için de oğluna ne yapıp yapacak, bunu temin edeceknuş. Fakat Avrupaya giden bir kısım talebenin ya hiç bir şey öğrenmeden döndüklerini yahud kendilerini eğlence ve içkiye verdiklerini bazan da bir pansiyon hizmetçisini veya rasgele bir kadını kollarına takıp geldiklerini duyuyormuş.

— Oğlum henüz on altı yaşında... Ahlâklı ve çalışkandır ama bu yaşlarda ruh ihtilâlleri olur; en küçük bir dikkatsizlik fena neticeler verir; siz bir genc değil adeta olgun bir adamsınız. Bu hususiaki görüş, düşünüş ve denemelerinizden faydalanmak isterim.

Diyordu.

Mesele gerçekten mühimdi; ben de üzerinde çok durmuştum; memleket çapında düşününce bu muhterem adama çok şeyler söylemek ihtiyacını duyuyor, hatta bunu vazife biliyordum. Kendisine uzun uzun tecrübelerime müstenid tahsil hatıralarını, muhtelif ihtimalleri anlattım.

— En doğrusu yüksek tahsili de Türkiyede yaptıktan sonra Avrupaya gitmektir, dedim o zamana kadar delikanlılığın ilk ihtilâl devreleri geçer; eğlence ile iş ihtiyacı arasında muvazene hasıl olur.

Farkında olmaksızın gene mevzuun verdiği heyecana kapılmıştım; sözü en kısa fakat keskin, apaçık bir hükümle bitirmek için bir an düşünmek ihtiyacını duydum. O sırada, benim kompartimanda olup arkadaşlarının yanına gitmiş olan talebeden biri döndü; raftaki büyücek bir çantayı açtı; bir şey aldı, çabucak kapadı ve gitti; gözüme kapağın arasından yarısı dışarı sarkan bir demet sarı kadın saçı çarptı. Kimbilir nasıl bir bayağı maceranın bayağı hatırasıydı. Miralaya onu gösterdim:

— Avrupadan diploma ile dönecekleri yerde bununla dönerler!..

Adamcağızın gözleri dört açıldı; baktı, baktı

Garson zili çalarak (vagon restoran) a dönüyordu.

— Affedersiniz beyefendi, sizi yemeğinizden alıkoymayayım!

Dedim. Hemen doğruldu; ellerimi kocaman ve kuvvetli avuclarında sıktı:

— Çok teşekkür ederim; bu iyiliğinizi hiçbir suretle ödeyemem. Beni büyük bir felâketten kurtardınız, oğlumun da istikbalini tayin ettiniz. Şimdi sizden bir rid